

Mâtürîdî'nin Düşünce Sisteminde Toplumun Temel Yapıtaşı Olarak Aile Kurumunun Korunması İçin Alınabilecek Tedbirler

Recep ÖNAL¹

Öz

Bu çalışmada toplumun çekirdeğini oluşturan aile kurumunun sağlam zemin üzerine kurulması, fonksiyonları ve sağlıklı bir biçimde devamı için alınabilecek tedbir ve önlemlerin neler olduğu Ebû Mansûr el-Mâtürîdî (ö. 333/944) perspektifinden tespit edilmeye çalışılacaktır. İmam Mâtürîdî, aile kurumuna insan neslinin çoğalması; dünya ve ahiret mutluluğunun kazanılması, dinî ve ahlakî değerlerin gelecek nesillere aktarılması vb. birey ve topluma yönelik fonksiyonundan dolayı büyük değer atfetmektedir. Bu anlamda telif ettiği eserlerinde huzurlu ve mutlu bir aile ortamının oluşturulması ve sürekliliğinin sağlanması için ne tür tedbirlerin alınması gerektiğine dair konulara yer vermektedir. Bu kapsamda Kur'an'da insanların nesillerini meşrû yollarla çoğaltmaya ve evliliklerin meşrû yollarla yapılmasına teşvik edildiğine dikkat çeken Mâtürîdî, aile kurumunu temelden sarsan, soy ve nesillerin bozulmasına sebep olan iffetsizlik, zina, eşcinsellik, livâta gibi gayr-i meşrû ilişkilerin yasaklandığını, bu yönde sert ve katı müeyyideler ortaya konarak (Mâide 5/5 ve Nûr 24/3) aile kurumunun korunmasına büyük önem verildiğini söylemektedir.

Anahtar Kelimeler: Kelam, Mâtürîdî, Toplum, Aile, Evlilik.

Önal, Recep. (2023). "Makale Mâtürîdî'nin Düşünce Sisteminde Toplumun Temel Yapıtaşı Olarak Aile Kurumunun Korunması İçin Alınabilecek Tedbirler". Türkiye İlahiyat Araştırmaları Dergisi, 7/1 (2023), 62-78. <https://doi.org/10.32711/tiad.1241485>

Geliş Tarihi	24.01.2023
Kabul Tarihi	30.03.2023
Yayın Tarihi	30.03.2023
*Bu CC BY-NC lisansı altında açık erişimli bir makaledir.	

¹ Doç. Dr., Giresun Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Giresun, Türkiye, onal1975@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2571-9949Adı, Anabilim Dalı, Şehir, Ülke, E-Posta, ORCID

Precautions to be taken for The Protection of The Family Institution as the Basic Building Block of Society in Māturīdī's System of Thought

RecepÖNAL²

Abstract

In this study, it will be tried to determine from the perspective of Abū Maṣṣūr al-Māturīdī (d. 333/944) what measures and measures can be taken for the establishment of the family institution, which is the core of the society, on a solid ground, its functions and its healthy continuation. Imam Maturidi, the increase of the human generation to the family institution; gaining happiness in this world and the hereafter, transferring religious and moral values to future generations, etc. attaches great value due to its function towards the individual and society. In this sense, in his works he has written, he includes subjects about what kind of measures should be taken in order to create and maintain a peaceful and happy family environment. Māturīdī pointed out that the Qur'ān encourages people to reproduce their generations in legitimate ways and to make marriages legitimately, and said that illegitimate relationships such as immorality, adultery, homosexuality, sodomy, which undermine the institution of the family and cause the deterioration of lineages and generations, are prohibited.

Keywords: Kalam, Māturīdī, Society, Family, Marriage.

S Önal, Recep, "Precautions To Be Taken For The Protection Of The Family Institution As The Basic Building Block Of Society In Māturīdī's System Of Thought", Turkey Journal of Theological Studies, 7/1 (2023), 62-78. <https://doi.org/10.32711/tiad.1241485>

Date of Submission	24.01.2023
Date of Acceptance	30.03.2023
Date of Publication	30.03.2023
*This is an open access article under the CC BY-NC license.	

² Associate Professor, Giresun University, Faculty of Islamic Sciences, Department of Kalam, Giresun, Turkey, onal1975@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2571-9949

Giriş

Aile kelimesinin anlamı ile ilgili yapılan tanımlamalar, toplumların ekonomik düzenleri, yönetimleri, dinsel tutumları, örf-adetleri ve gelenek-göreneklerine göre farklılık arz edebilmektedir.³ Bu durum aileye ilişkin yapılan tanımlamalara bakıldığında açıkça anlaşılmaktadır. Bunlardan bir kısmını burada nakletmek istiyoruz. Bir tanıma göre aile; evlilik, kan ya da süt bağıyla birbirine bağlı bireylerin aynı çatı altında yaşadıkları ve oluşturduğu en küçük sosyal ve ekonomik birimdir.⁴ Bir diğer tanım ise şöyledir: kan, cinsel ilişki ya da yasal bağlarla birbirine bağlı bireylerden teşekkül etmiş bir gruptur.⁵ Bir başka tarife göre de aile evlilik, soy ya da evlat edinme yoluyla bir araya gelip ortak bir evde yaşayan insan grubu” olarak tanımlanmaktadır.⁶ Netice olarak yapılan tüm bu tanımlamalarda dikkat çeken ortak husus aileyi oluşturan temel unsurların kadın, erkek ve çocuklardan oluşmasıdır. Dolayısıyla aile denildiğinde çoğu kez, çocuklarıyla özel bir konutta yaşayan bir erkekle bir kadın tarafından oluşturulan birim anlaşılmaktadır.

Bu tanımlamaların dışında ailenin tanımı ve aileyi oluşturan bireyler zamana, bölgeye, toplumsal yaşam ve ilişkilere göre de farklılık arz edebilmektedir. Nitekim bu durum dikkate alınarak ailenin geniş/birleşik/büyük aile ve çekirdek/dar/karı-koca aile şeklinde farklı türlerinden bahsedilerek aile tanımının yapıldığı görülmektedir.⁷ Ailenin türlerinden birini oluşturan “geniş aile” ile birbirine bağlı küçük evler topluluğunda ya da aynı çatı altında yaşayan birçok çekirdek ailenin bir araya gelmesiyle oluşmuş zümre kastedilmektedir. Daha açık bir ifadeyle karı-koca, anne-baba, kardeş, çocuk-torun, nine-dede, gelin-damat, amca-dayı, hala-teyzelerden oluşan ve hepsi aynı çatı altında yaşayan kimselerin oluşturduğu gruptur. Çekirdek aile ile de karı-koca ve bekâr çocuklardan oluşan aile kastedilmektedir.⁸ Geniş ailenin temel özellikleri birden fazla kuşağı içinde barındırması, geleneklere bağlı olması, akrabalık ilişkilerinin oldukça güçlü olması, çoğunlukla kırsal kesimde yaşaması, aile üyelerinin kalabalık olması ve ekonomik gelirlerin paylaşılmasıdır. Çekirdek ailenin temel özellikleri ise üye sayısının sınırlı olması, akrabalık bağlarının daha zayıf olması, genellikle kentsel mekânlarda yaşamasıdır.⁹

İmam Mâtürîdî de eserlerinde aile kavramı üzerinde durarak yukarıda zikredilen aile türlerinden bahsetmektedir. Ona göre, çekirdek aile baba-anne ve çocuklardan oluşan bir kurumdur. Bu kurumun ferleri arasında ayrıca ailenin büyümesine paralel olarak torunlar ve ihtiyaca binaen hizmetçiler de sayılabilir.¹⁰ Bu durumda bu aile geniş aileyi

³ Deniz Güler-Nazmi Ulutak, “Aile Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Türk Toplum Yaşantısında Aile”, *Kurgu Dergisi* 11 (1992), 51.

⁴ Ömer Demir-Mustafa Acar, *Sosyal Bilimler Sözlüğü* (İstanbul: Vadi Yayınları, 1996), 14; Selçuk Budak, *Psikoloji Sözlüğü* (Ankara: Bilim Sanat Yayınları, 2003), 25.

⁵ Gordon Marshall, *Sosyoloji Sözlüğü*, çev. Osman Akinhay-Derya Kömürücü (Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 1999), 7.

⁶ Özge Özgür Bayır, “Aile: Temel Kavramlar, Aile Yapısı, İşlevleri ve Dönüşümü”, *Aile ve Çocukla Sosyal Hizmet*, ed. Yusuf Genç-Hasan Hüseyin Taylan (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları, 2018), 4.

⁷ Mehmet Akif Aydın, “Aile”, *Türkiye Diyanet İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları, 1989), 2/196.

⁸ Bkz. Marshall, *Sosyoloji Sözlüğü*, 8; Hançerlioğlu, *Felsefe Ansiklopedisi*, 34; Hilmi Ziya Ülken, *Sosyoloji Sözlüğü* (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1969), 7-8.

⁹ Bayır, “Aile: Temel Kavramlar, Aile Yapısı, İşlevleri ve Dönüşümü”, 10.

¹⁰ Ebû Mansûr el-Mâtürîdî, *Ebû Mansûr el-Mâtürîdî, Te’vîlâtü’l-Kur’an*, ed. B. Topaloğlu (İstanbul: Dârü’l-Mizan,

temsil etmekte ve baba-anne, çocuk, kardeş, amca, dayı, hala ve teyzeyi kapsayacak biçimde kalabalıktan oluşmaktadır.¹¹ Görüldüğü üzere Mâtürîdî de bu açıklamalarıyla hem çekirdek aileden hem de geniş aileden bahsetmekte, her iki türünün yaşadığı toplumda mevcut olduğuna işaret etmektedir.

Dünya ve ahiret yurdunda mutlu ve huzurlu olabilmeleri için aileyi gerekli gören Mâtürîdî, aile kurumuna büyük önem vermekte ve insanları evlenmeye ve aile kurmaya teşvik etmektedir. Bu bağlamda ailenin temel özellikleri, birey ve toplum için işlev ve fonksiyonları üzerinde ayrıntılı olarak durmaktadır. Bu bağlamda Mâtürîdî, kişinin dünyada ve ahirette mutlu olabilmesi ve toplumun da mutluluğu ve huzuru için ailenin sağlam temeller üzerine kurulması ve korunması gerektiğine, toplum için sağlıklı bireylerin yetiştirilmesinin de buna bağlı olduğuna dikkatimizi çekmektedir.¹²

Mâtürîdî'ye göre insanlık tarihinde aile kurumunun ilkini insanlığın atası olan Hz. Âdem'in ailesi temsil etmektedir. Tüm insanlık da ondan ve eşinden türemiştir. Bu bağlamda Mâtürîdî, Yüce Allah'ın neslini çoğaltması için Hz. Âdem'e eş olarak Hz. Havva'yı yarattığını ifade etmektedir.¹³ Ona göre Kur'an'da tüm insanlığın tek bir atadan yaratıldığı;¹⁴ "Ey Âdemoğulları..."¹⁵ şeklinde hitap edilerek, insanların Hz. Âdem'e ve eşine nispet edildiği ifade edilmektedir.¹⁶ Diğer taraftan Âl-i İmrân 3/34'te "(Allah onları), birbirinden gelme nesiller olarak (seçip âlemlere üstün kıldı). Allah hakkıyla işitmekte ve bilmektedir."¹⁷ buyrulurken Âdem, Nûh ve İbrahim gibi peygamberlerden gelen soy ve nesiller kastedilmiştir.¹⁸ Mâtürîdî, insanlığın tek bir atadan gelmesini, herhangi bir ırkın diğerine karşı üstünlük iddiasında bulunmasına engel teşkil eden bir olgu olarak değerlendirmektedir.¹⁹

Ailenin birey ve toplum için işlevleri dikkate alındığında hayatı kolaylaştırma, birey ve toplum arasında uyum sağlama gibi bir fonksiyonun da bulunduğu söylenebilir. Bunlar arasında aile bireylerinin yeteneklerini geliştirmek, sosyalleşmelerini sağlamak, bu süreçte karşılaştıkları problemlerin çözümünde kendilerine yardımcı ve destekçi olmak,

2005-2010), 3/163; 8/151; a.mlf., *Te'vilâtü'l-Kur'an Tercümesi*, ed. Yusuf Şevki Yavuz (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2015-2019), 3/150; 8/172. Bundan sonraki atıflar, Arapça esere yapılacak, parantez içerisinde aynı eserin ismi verilmeden sadece Türkçe metnin ilgili sayfası "çev. sayfa numarası" şeklinde verilecektir.

¹¹ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 10/206-208 (çev. 10/235-236).

¹² Recep Önal, "İmam Mâtürîdî'ye Göre İslam'da Aile'nin Yeri ve Önemi", *Turan* 13/52 (2021), 180.

¹³ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 3/8 (çev. 3/14); 6/137-139 (çev. 6/152-154); 11/170; (çev. 11/201).

¹⁴ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 14/76-77 (çev. 14/93-94).

¹⁵ *Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*, çev. Hayreddin Karaman vd. (Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları, 2012), el-A'râf 7/27, 31.

¹⁶ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 4/197 (çev. 4/206).

¹⁷ Âl-i İmrân 3/34.

¹⁸ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 2/290 (çev. 2/321).

¹⁹ Mâtürîdî'ye göre A'râf 7/189'da da ifade edildiği üzere insanlardan hiçbirinin diğerine yaratılış ve nesep üstünlüğünü yoktur. Çünkü hepsi bir tek candan yaratılmıştır. İnsanlar arasındaki üstünlük ve fazilet sadece yapılan iyi ameller, sergilenen erdemli davranışlar ve güzel huylarla (takvayla) mümkündür. Bu gerçek Hucurât 49/13'te açıkça dile getirilmiştir. Bu bakımdan bütün insanlar tek bir atadan yaratılmıştır. Ataları bir olan çocuklar ise birbirlerinin kız ya da erkek kardeşleridirler. Kardeşlerin birbirlerine karşı ataları ve kabileleri ile üstünlük iddiasında bulunmaları ya da soy ve neseplerine dil uzatmaları doğru değildir. Kaldı ki insanların kavim ve kabileler olarak yaratılmasındaki gaye aralarında bir ayrıcalığın ya da üstünlüğün olduğunu göstermek için değil, tanışıp kaynaşmaları, kabilelere ve boylara nispetle bilinmeleri içindir. Bu yüzden hiçbir kimsenin hangi ırka ya da nesle mensup olunursa olunsun bir başkasına karşı övünme hakkı ya da üstünlük kurma hakkı yoktur. Ayrıca insanın belli bir ırka mensup olmasında kendisinin herhangi bir tercihi de yoktur. Öyleyse burada herhangi bir üstünlükten ve ayrıcalıktan bahsedilmesi mümkün görünmemektedir (Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 6/140; 14/76-77; Ramazan Biçer, *Akil ve İrade Kapısı İmam Matürîdî* (İstanbul: Erdem Yayınları, 2018), s. 106-107).

ailenin mutlu ve refah içinde yaşayabilmesi için lüzumlu olan fizikî ve ruhî çevreyi temin etmek vb. hususlar sayılabilir.²⁰ Mâtürîdî de eserlerinde çeşitli vesilelerle ailenin bu fonksiyonlarına dikkat çekmektedir. Ona göre dünya ve ahirette mutluluğun elde edilmesi hususunda ailenin bireye yardımcı olması gibi bir işlev görmesi bu kurumu önemli kılan bir husustur. Bu anlamda aile kurumu, şehvî arzuların tatmin edilmesinin daha ötesinde bir değeri ve anlamı ifade etmektedir. Bu yüzden mümin kimse, şehvî arzu ve isteklerini gidermek için değil, ahirette gerçek mutluluğa ulaşmada kendisine yardımcı olması için evlenir ve aile kurar. Aile kurumunun bu yardımı sayesinde bu dünyada mutlu bir hayat yaşamanın yanı sıra yine bu yardım sayesinde geçici dünyevî hazlar peşinden koşarak ahiretini unutmaz. Mâtürîdî, bu görüşünü İsrâ 17/18. ayetle²¹ destekler.²²

Mâtürîdî'ye göre aile kurumunun bir diğer işlevi ise bireyin dinî ve ahlakî gelişiminde önemli rol oynamasıdır. Çünkü insan, ahirette kendisini kurtuluşa ulaştıracak dinî ve ahlakî değer ve kuralları ilk önce aile ortamında öğrenmektedir. Nitekim Mâtürîdî, “dinî hayatının devamını sağlayacak olan ailedir” ifadesine yer vererek aile kurumunun bu fonksiyonuna dikkatimizi çekmektedir.²³ Yine bu anlamda Mâtürîdî Tahrîm 66/6. ayeti delil göstererek, aile kurumunun bu işlevine işaret etmektedir.²⁴ Mâtürîdî'ye göre, ayette zikredilen “koruma” ancak salih amellerle mümkündür. Zira ameller, iki kısma ayrılır. Biri cennete götüren diğeri de cehenneme götüren amellerdir. Diğer taraftan bu koruma fiili iki şekilde gerçekleşir. İlki kişinin kendisini koruması diğeri de aile fertlerini korumasıdır. Bu yüzden ayette zikredilen “nefsinizi koruyun” emri, kişinin kendisine yöneliktir ve ahirette hüsrana ve helâke uğramamak için kurtuluşu sağlayacak sebepleri öğrenip uygulayarak kendinizi koruyup kollayarak kurtarın manasına gelir. “Ailenizi koruyun” emri ise “cehennemden koruyacak olan sebepleri diğer aile fertlerine öğreterek onları koruyun” manasına gelir. Mâtürîdî'ye göre, Yüce Allah, insanlara cehennem azabından nasıl kurtulacağını Kur'an'da beyan etmiştir. Çünkü insan sadece kendi aklını kullanarak cehennemden kurtuluş yolunu bulamaz. İşte bu yüzden el-Bakara 2/201'de²⁵ bizlerden cehennemden korunmak için Allah'a dua etmemiz ve O'na sığınmamız istenmiştir.²⁶ Ayette zikredilen “dünyadaki iyilik” ifadesiyle ilim, ibadet, zafer ve bol rızık; “ahiretteki iyilik” ile de cennet, Allah'ın mağfireti, rahmeti ve rızası kastedilmiştir.²⁷

Öte yandan “...Mutluluğa ermeniz için önceden hazırlık yapın.”²⁸ ayetini de bu bağlamda yorumlayan Mâtürîdî, ayetteki hazırlıktan kast edilenin “önceden salih evlat yetiştirme ve onu hatalı davranışlardan sakındırarak eğitme.” anlamına gelebileceğini söyleyerek, yine ailenin çocuğun dinî ve ahlakî eğitimindeki fonksiyonuna dikkatimizi çekmektedir.²⁹ Yine bu bağlamda Mâtürîdî, ebeveyn tarafından çocuğa küçük yaştan

²⁰ Bayır, “Aile: Temel Kavramlar, Aile Yapısı, İşlevleri ve Dönüşümü”, 6.

²¹ Ayetin meali şöyledir: “Her kim bu çarçabuk geçen dünyayı dilerse ona, yani dilediğimiz kimseye dilediğimiz kadarını dünyada hemen verir, sonra da onu, kınanmış ve kovulmuş olarak gireceği cehenneme sokarız.”

²² Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 17/129 (çev. 17/145).

²³ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 2/68-69 (çev. 2/86).

²⁴ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 15/265 (çev. 15/269); Recep Önal, *Aile ve Toplumsal İlişkiler* (İstanbul: İlke Yayıncılık, 2021), 63-64.

²⁵ Ayetin meali şöyledir: “İnsanlardan öyleleri de vardır ki, 'Ey rabbim! Bize bu dünyada da iyilik ver, öteki dünyada da iyilik ver; bizi cehennem azabından koru' derler.”

²⁶ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 15/266 (çev. 15/269).

²⁷ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 1/407 (çev. 1/435).

²⁸ el-Bakara 2/223.

²⁹ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 2/49 (çev. 2/64).

itibaren din ve ahlak eğitimi verilmesi gerektiğini, hatta dinî bakımdan sorumluluk çağına geldiğinde bazı sözlü yaptırımların uygulanabileceğini, bunun da çocuğun onlara alışkanlık kazanmasına ve bu konuda zorlanmamasına yönelik olduğunu savunmaktadır. Bu da Mâtürîdî'nin çocuğun dinî ve ahlakî gelişiminin şekillenmesinde ailenin önemine dikkat çektiğini göstermektedir.³⁰

Mâtürîdî'nin de işaret ettiği üzere ailenin birey ve topluma yönelik bu fonksiyonları bir toplumun geleceği için oldukça önem arz etmektedir. Nitekim ünlü İngiliz sosyolog Gordon Marshall da aile ve toplumun sürekliliğinin sağlanmasının ailenin cinsel hayatı düzenleme, neslin devamını sağlama, çocukların sosyalleşmesine yardımcı olma ve aile bireyleri arasında ekonomik işbirliği sağlama vb. görevleri yerine getirmesine bağlı olduğunu söylemektedir.³¹ Ailenin bu görevleri arasında yer alan çocukların sağlıklı bircimde gelişimi ve eğitimi bir toplumun geleceği açısından hayati derecede önem arz etmektedir. Çünkü aile çocukların psikolojik ve fizikî gelişimlerini tamamlamaları sosyalleşmeleri ve kişiliklerini geliştirmelerinde en geniş imkanları sunan bir kurumdur. Bu anlamda aile, çocuğun dengeli gelişimi için zorunlu olan duygusal ortamı ve kendisini güvende hissedip sığınacağı güvenli bir yeri sağlamaktadır. Bu bakımdan aile çocuğun ruh sağlığı, bedensel, zihinsel, toplumsal, duygusal ve cinsel gelişimi için büyük önem arz etmektedir. Çünkü çocukların sağlıklı büyüebilmeleri aile yuvasındaki sevgiye, şefkate, ilgi ve alakaya, bakım ve korumaya bağlıdır. Zira çocuklar için sevgi, güven ve destek, her şeyden önce gelmektedir.³² Bunların karşılanması ailenin temel görev ve sorumlulukları arasında yer almaktadır. Öte yandan çocukların içinde bulunduğu toplumla sosyalleşmesinde de aile önemli bir işleve sahiptir. Zira toplumun millî ve manevî değerlerin, örf-adet, gelenek ve göreneklerin aktarımı öncelikle aile yuvasında gerçekleşmektedir.³³ Dolayısıyla çocukların bu gereksinimlerinin karşılandığı ilk yerin aile olması, bu kumunun bireysel ve toplumsal hayat bakımından oldukça önem arz ettiğini göstermektedir.

Diğer taraftan toplumun temelini ailenin oluşturduğu ve şekillenmesinde önemli rol oynadığı gerçeği dikkate alındığında da denilebilir ki huzurlu ve mutlu bir toplumun tesis edilmesi ailenin mutlu ve huzurlu olmasına bağlıdır. Çünkü toplum için faydalı ve güzel ahlaka sahip bireyler ancak böylesi bir aile ortamında yetişmekle mümkündür. Kaldı ki bir toplumun varlığını mutlu ve huzurlu olarak devam ettirebilmesi mutlu ve huzurlu ailelerin varlığı sayesinde mümkündür. Bu yüzden toplumda düzenin, huzurun ve mutluluğun hakim olmasında en önemli görev aile kurumuna düşmektedir.

Yukarıda Mâtürîdî'nin de dikkat çektiği üzere İslam'da aileye birey ve topluma yönelik bu fonksiyonlarından dolayı aile kurumuna büyük önem verilmiştir. Öte yandan aile kurarken istenilen amaç ve gayeleri gerçekleştirebilmek için de aile kurumunun meşrû evlilik ile kurulması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Bu itibarla hem neslin çoğalması ve sürekliliği için evlenmeye teşvik edilmekte hem de aile yuvasının korunması ve sağlıklı bir biçimde devamının sağlanabilmesi için zorlayıcı birtakım yaptırımların uygulanması öngörülmüştür. Zira toplumda huzur ve mutluluğun hâkim olması ancak aile kurumunun sağlıklı bir şekilde devam etmesiyle mümkündür. Bu yüzden ailenin

³⁰ Ebû Mansûr el-Mâtürîdî, *Kitâbü't-tevhîd*, thk. Bekir Topaloğlu vd. (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2003), 168-169; a.mlf., *Kitâbü't-Tevhîd Tercümesi*, çev. Bekir Topaloğlu (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2002), 138.

³¹ Marshall, *Sosyoloji Sözlüğü*, 113.

³² Rasim Bakırcıoğlu, "Aile mad.", *Ansiklopedik Eğitim ve Psikoloji Sözlüğü* (Ankara: Anı Yayıncılık, 2012).

³³ Bayır, "Aile: Temel Kavramlar, Aile Yapısı, İşlevleri ve Dönüşümü", 6-7.

korunması büyük bir öneme haizdir. Bu yüzden ki hemen hemen bütün toplumlar ailenin güçlü ve sağlıklı olmasına kendi varlığının sürekliliği için büyük önem vermekte; aileyi korumak ve desteklemek için çeşitli tedbir ve önlemler almaktadır.³⁴

İmam Mâtürîdî de birey ve topluma yönelik işlev ve fonksiyonundan dolayı aile kurumuna büyük değer atfetmekte, bu anlamda *Te'vilât*'ın farklı yerlerinde İslam'ın Müslümanları nesillerini meşrû yollarla çoğaltmaya teşvik ettiğine dikkat çekmektedir. Bu bağlamda aileyi tehdit eden, neslin bozulmasına neden olan iffetsizlik, zina, livâta ve eşcinsellik gibi gayr-i meşrû ilişkileri yasakladığına, bu konuda sert ve katı yaptırımlar ortaya koyarak aileyi korumaya önem verdiğine işaret etmektedir.³⁵ Çünkü ailenin korunması ve sürekliliği noktasında aileye zarar verecek, ailenin korunmasını tehdit edecek, dağılmasına ve neslin bozulmasına sebep olacak gayr-ı meşrû ilişkilerin önlenmesi ve erdemli, ahlaklı ve bilinçli toplumların inşası için meşrû evliliğin teşvik edilmesi gibi aileyi koruyucu tedbirlerin alınmasına bağlıdır.

1. Aile Kurumunu Tehdit Eden Gayr-ı Meşrû İlişkilerin Yasaklanması Metin İçi Başlıklar

Hiç şüphesiz aile kurumunu temelden sarsan en büyük ve en çirkin tehlikenin başında zina ve fuhuş gelmektedir. Bu yüzden Kur'an'da, zina ve fuhuş gibi her türlü gayr-i meşrû ilişki kesin bir biçimde yasaklanmış, bu yönde son derece sert ve ağır müeyyideler, tedbirler ve önlemler alınarak ailenin korunmasına ve devamına büyük önem verilmiştir.³⁶ Çünkü aile kurumunun sağlamlığı ve sürekliliği ancak meşrû yolla yapılan evlilik sayesinde mümkündür. Kadın ve erkeğin nikâhsız bir araya gelmesi veya gayr-ı meşrû bir yolla birlikte olması aile olarak vasıflandırılmaz. Zira bu tür birliktelik zina ve fuhuş üzerine kurulmuştur. Bu yüzden Kur'an'da bu tür ilişki ve birliktelikler kesin bir şekilde haram kılınmış, meşrû yolla evlenerek aile kurulması emredilmiştir.³⁷ Nitekim "Zinadan kaçın! Doğrusu bu çirkindir, kötü bir yoldur."³⁸ buyrulurken zina ve fuhuş gibi nikâh dışı ilişkiler en ağır bir suç olarak haram kılınmıştır. Ayrıca ayette "yaklaşmayın" buyrulurken öpmek, dokunmak vb. zinaya götüren sebeplerden de uzak durulması gerektiği belirtilmiştir. Hz. Peygamber de: "İki göz ve iki el zina eder, cinsel organ da bunları ya onaylar veyahut yalanlar."³⁹ şeklinde ikazda bulunarak bu konuya dikkat çekmiştir.⁴⁰ Bu yüzden evlilik, biri neslin biyolojik yönden sağlıklı bir biçimde devam ettirilmesi diğeri ahlak yönünden fuhuştan korunup iffetli kalınması olmak üzere iki amacı gerçekleştirmek için yapılmalıdır.⁴¹ Nitekim Mâtürîdî, el-Mâide 5/5⁴² ve Nûr 24/3'ü⁴³ delil göstererek, Allah'ın zina ve fuhuş gibi benzeri günahları işleyen kadınlarla

³⁴ Bayır, "Aile: Temel Kavramlar, Aile Yapısı, İşlevleri ve Dönüşümü", 6.

³⁵ Bk. Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 3/76-93 (çev. 3/76-89); 10/79-85 (çev. 10/106-112).

³⁶ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 3/76-93 (çev. 3/76-89); 10/79-85 (çev. 10/106-112).

³⁷ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 3/76-93 (çev. 3/76-89); 4/63 (çev. 4/70); 10/79-85, 90-91, 149, 152-156, 330 (çev. 10/105-118, 175, 178-181, 383).

³⁸ el-İsrâ 17/32.

³⁹ Buhârî, "İstizân", 12; "Kader", 9; Müslim, "Kader", 21.

⁴⁰ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 8/267-268 (çev. 8/297).

⁴¹ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 2/31 (çev. 2/45).

⁴² Ayetin meali şöyledir: "Bugün size temiz ve iyi şeyler helâl kılınmıştır. Kendilerine kitap verilenlerin yiyeceği size helâldir, sizin yiyeceğiniz de onlara helâldir. Mümin kadınlardan iffetli olanlar ile daha önce kendilerine kitap verilenlerden iffetli kadınlar da, mehirlirini vermeniz şartıyla, namuslu olmak, zina etmemek ve gizli dost tutmamak üzere size helâldir. Kim (İslâmî hükümlere) inanmayı kabul etmezse onun ameli boşta gitmiştir. O, ahirette de ziyana uğrayanlardır."

⁴³ Ayetin meali şöyledir: "Zina eden erkek, zina eden veya müşrik olan bir kadından başkası ile evlenmez; zina

evlenmeyi yasaklayıp, iffetli ve namuslu kadınlarla evlenmeyi teşvik ettiğini söyler. Ayıca evliliklerin de gayr-ı meşrû ilişkiye girmek veya dost hayatı yaşamak gibi ilişkilerden de uzak durarak sadece meşrû bir nikâh şartıyla gerçekleşmesini emrettiğini belirtir.⁴⁴ Çünkü bu tür gayr-ı meşrû ilişkiler, akıl ve hikmet açısından son derece çirkin, iğrenç ve hayâsız bir iştir.⁴⁵ Öyle ki zinada neseplerin karışması ve sağlıklı bir biçimde korunamaması, insanların birbirleriyle olan tanışıklıklarının karışıklığı gibi insanın yaratılış gayesine ters düşen durumlar söz konusudur. Neseplerin karışması durumunda ise insanları babalarıyla çağırma söz konusu olmayacak, bu durumda insanlar arasında nesepe ve akraba bağları kopacak, insanların uymaları ve korumaları gereken hukuk kuralları ortadan kalkacak, mahrem yakınların ve diğerlerin hukuku ziyan olacaktır. Tüm bunlar zina eyleminin ne kadar çirkin, kötü ve iğrenç olduğuna delalet etmektedir. Bu yüzden İslam'da zinayla ilgili hüküm diğer suçlarla ilgili verilen hükümlerden daha büyük ve ağır olmuştur.⁴⁶ Nitekim birçok ayet ve hadiste insanların cezası son derece ağır ve büyük bir günah kabul edilen zina ve fuhuş gibi ilişkilerden uzak durmaları için bu tür suçları işleyenlere yapılma zamanını ve yapanın farklılığına göre önleyici tedbir olarak recm, sopa, sürgün, hapis, tazir, ayıplama, kınama, azarlama vb. cezalar verilmiştir.⁴⁷ Zina ve fuhuş hakkında belirlenen hükümlerin uygulanması hususunda ise kadın ve erkek eşit olup, bu konuda cinsiyet ayrımı söz konusu değildir.⁴⁸ Ayrıca bu cezaların uygulanmasında zina edenlere karşı merhamet ederek öngörülen cezaları hafifletme gibi bir tutum içinde olunmamalıdır, çünkü zina, en büyük ve en utanç verici bir suç ve günahdır.⁴⁹

Diğer taraftan Kur'an'da ailenin ve neslin korunmasına yönelik olarak aileyi ve insan neslini tehdit eden, insanın yaratılış hikmetine aykırı olan eşcinsellik, livâta gibi aklen ve dinen oldukça çirkin olan her türlü sapık ilişkiler de yasaklanmıştır. Mâtürîdî, Lût Kavmi'nin sapık ilişkilerinin (homoseksüellik) eleştirildiği eş-Şuarâ 26/165-166. ayetini bu kapsamda yorumlamaktadır. Ona göre Yüce Allah'ın mezkûr ayette Lût Kavmi'ni eleştirme sebebi Lût Kavmi'nin erkeklerinin eşlerini bırakıp, birbirleriyle cinsel ilişkiye girmeleridir (homoseksüellik). Çünkü onlar kadınlara yanaşmayı terk edip, şehevî duygularını gidermek için erkeklerle ilişkiye girmişlerdir.⁵⁰ Mâtürîdî, el-A'râf 7/81. ayetinin tefsirinde Lût Kavmi'nin Allah'ın şehevî arzuların giderilmesi ve cinsel ilişki hususunda belirlediği sınırları ihlal ettiklerini ve ahlaksız davranışlarda bulduklarını, bu yüzden Allah'ın onları "haddi aşan bir topluluk" şeklinde nitelendirdiğini ifade eder. Ona göre ayette geçen israf (müsrifün) kelimesi, bir şeyi yapmada aşırıya gitmek ve haddi aşmak anlamına gelir. Hz. Lût'un, kendi kavmine "müsrif" demesi de onların o ahlaksızlığı yapmada aşırıya gitmelerinden ve haddi aşmalarından dolayıdır. Bu anlamda müsrif kelimesini birkaç şekilde yorumlamak mümkündür. Bunlardan biri Kur'an'da⁵¹ da ifade edildiği üzere, Allah'ın Lût Kavmi'ne bir nimet ve lütuf olarak eşler vermiş, ancak onlar bu nimetlere şükretmemiş, aksine onları bırakıp, onların yerine olmaması gereken şeyleri (erkekleri) koyarak o nimetleri (kadınları) zayi etmişlerdir. Bu

eden kadınla da ancak zina eden veya müşrik olan erkek evlenir. Bu, müminlere haram kılınmıştır."

⁴⁴ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 4/160-161 (çev. 4/167-168).

⁴⁵ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 8/267-268 (çev. 8/297).

⁴⁶ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 10/90-91 (çev. 10/117-118).

⁴⁷ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 3/76, 80, 85-88, 156 (çev. 3/77, 79, 82-84, 144); 10/8, 82 (çev. 10/106, 108).

⁴⁸ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 3/92-93 (çev. 3/88-89); 10/91 (çev. 10/118).

⁴⁹ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 10/8, 82 (çev. 10/106, 108).

⁵⁰ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 10/330 (çev. 10/383).

⁵¹ Bkz. er-Rûm 30/21; en-Nahl 16/72.

yüzden ayette erkeklerin, şehvî arzularını kadınlarını bırakıp erkeklerle giderme şeklindeki bu tutumları israf ve haddi aşmak olarak nitelendirilmiştir.⁵² Onların bu tür sapık ilişkileri kadının yaratılış amacı olan neslin çoğalması ve devamını sağlamayacaktır. Çünkü erkeklerin erkeklerle şehvetlerini gidermesinde neslin devamını sağlamak gibi bir amaç söz konusu değildir. Bu yüzden ayette gerek şehvî duyguların meşrû yoldan giderilmesi gerekse insan neslinin sağlıklı bir şekilde devamı ve bekası için Allah'ın belirlemiş olduğu meşrû evliliğin lüzumuna dikkat çekilmiştir.⁵³

Mâtürîdî'nin bu konu üzerinde durması birey ve toplumların geleceği açısından oldukça önem arz etmektedir. Çünkü bu tür doğal olmayan ilişkilerin birey ve topluma yönelik birçok zararı bulunmaktadır. Bunların en başında aile yuvalarının dağılması, nesillerin ve toplumsal düzenin bozulması, ar, edep ve hayâ duygularının yitirilmesi ve birçok hastalığın ortaya çıkıp yayılması vb. hususlar sayılabilir. Her şeyden önce bu tür gayr-ı meşrû ilişkiler, birey ve topluma dinî açıdan büyük zarar vermektedir. Bu sebeple gayr-ı meşrû ilişkilerin tamamı bütün ilahî dinler tarafından yasaklanıp haram kılınmıştır. Bu yönüyle iman ve itikadı çok yakından ilgilendiren bir mesele olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü bu yasak ve haramları inkâr etmek, alay edip hafife almak kişiyi dinden çıkaracağı gibi, haram olduğunu bilerek işlemek de büyük bir günahtır. Dolayısıyla bu tür günahları işlemek, işlenmesine göz yummak veya onu sıradanlaştırmak dinî ve manevî değerleri temelinden sarsan çirkin ve batıl bir davranıştır. Bu yönüyle birey ve toplumun dinî hayatına zarar verdiği ortadır.⁵⁴ Benzer şekilde birey ve toplumun ahlakî değer ve yargılarına da zarar vermektedir. İnsanları ahlaklı olmaya ve güzel davranışlar sergilemeye davet eden bütün ilahî dinlerin gayr-ı meşrû ilişkileri yasaklaması bu tür ilişkilerin ahlak dışı davranış olduğunu ve ahlakî değer ve faziletlerle asla bağdaştırmanın mümkün olmadığı göstermektedir. Arıca bu tür ilişkiler utanma, edep, hayâ, iffet gibi dinî ve ahlakî değerleri ortadan kaldırıp ırz ve namusu hedef aldığı için ahlakî çöküntünün en tehlikeli sebepleri arasında yer almaktadır.⁵⁵ Meseleye aile hayatı açısından bakacak olursak, bu tür yasakların işlenmesi, aile yuvasını tehdit edip dağılmasına sebep olmanın yanı sıra ailenin kurulmasını da engellemektedir. Bu tür ilişkilerin aile bireylerine sirayet etmesi, aile içinde samimiyet, güven, sadakat ve bağlılık duygusunu yıkmakta ve aile huzurunu bozarak ailenin dağılmasına neden olmaktadır. Toplum açısından ise bu tür yasak ilişkiler toplumsal birliği parçalamakta, insanlar arasında kin, nefret ve düşmanlığın yayılmasına neden olmakta, insanları bir arada tutan değer ve faziletlerin yok olmasına yol açmakta, bu suretle toplumların çökmesine ve silinip gitmesine sebep olmaktadır.⁵⁶ Dolayısıyla bu tür yasak ilişkileri sadece ferdî ve şahsî bir hadise olarak görmemek gerekir. Aksine başta aileler olmak üzere, toplumları ve milletleri yıkan çirkin bir fiil ve çok ağır bir insanlık suçu olarak değerlendirmek gerekir. Ayrıca bilinmelidir ki toplum, devlet ve milletlerin sürekliliği neslin sağlık bir biçimde devamıyla mümkündür. Günümüzde de görülmektedir ki, bazı toplumlarda doğum oranların gittikçe azalması, bu toplumların geleceğini tehdit etmektedir. Neslin azalması, şüphesiz bu tür yasak ilişkilerin evliliği olumsuz yönde etkilemesinin bir neticesidir.⁵⁷ Bu tür yasak ilişkilerin

⁵² Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 5/414-415 (çev. 5/442).

⁵³ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 10/330 (çev. 10/383).

⁵⁴ Ahmet Vanlıoğlu, "Zina ve Zararları", *Diyanet İlmî Dergi* 28/4 (1992), 47.

⁵⁵ Vanlıoğlu, "Zina ve Zararları", 49.

⁵⁶ Vanlıoğlu, "Zina ve Zararları", 48.

⁵⁷ Vanlıoğlu, "Zina ve Zararları", 49.

bu zararları dışında tıbbî açıdan da birey ve topluma birçok yönden zarar vermektedir. Çünkü toplumların birçoğunda rastlanan bel soğukluğu, frengi, AIDS vb. bulaşıcı hastalıkların kaynağı zina ve livata gibi gayr-i meşrû ilişkilerdir.⁵⁸

Mâtürîdî de eserlerinde gayr-ı meşrû ilişkilerin dinî, ahlakî, ailevî, toplumsal ve tıbbî zararları sebebiyle insanın fitratına yerleştirilen şehvet duygusu ve çiftler arasındaki cinsel ilişkideki nasıl olması gerektiği hususu üzerinde önemle durmuştur. Mâtürîdî, erkeklerin eşleriyle arka taraftan ilişki kurmalarının neslin çoğalması ve devamıyla hiçbir ilgisinin bulunmadığını, bu yüzden de bu tür bir ilişkinin haram kılındığını ve meşrû olmadığını belirtmektedir. Ona göre böylesi bir ilişki meşrû kabul edilmiş olsaydı eşcinsellik de meşrû sayılması gerekirdi. Halbuki eşcinsellik haram kılınmıştır. Bu da bize göstermektedir ki, cinsel ilişki mubah kılınan ve neslin üreyip devam etmesini sağlayan yerden yani erkeğin eşine önden yaklaşması şeklinde olmalıdır. Nitekim ayette "...Temizlendikleri zaman Allah'ın size emrettiği yerden yaklaşın"⁵⁹ buyrulur kadınlar Allah'ın emrettiği yerden yani mubah kılınan ve neslin üreyip devam etmesini sağlayan önden yaklaşıması ve bunu yaparken de çocuk talep edilmesi gerektiğine dikkat çekilmektedir. Buna ilaveten el-Bakara 2/187. ayette de cinsel ilişkideki amacın şehveti gidermenin yanı sıra evlat edinerek neslin devamının amaçlamak gerektiği vurgulanmaktadır.⁶⁰

Bunlara ilaveten Mâtürîdî, el-Bakara 2/223'ü⁶¹ de bu kapsamda değerlendirmektedir. Çünkü bu ayette de kadınlara ilişki bulunmanın meşrû olmasının sebebinin şehvî arzuları tatmin etmek değil, neslin çoğalmasından ve devamından ibaret olduğuna işaret edilmektedir. Şöyle ki; ayette geçen "tarla/hars" kelimesi lügatte, "işlenerek kendisinden ekin elde edilen" şey demektir. Buna göre ayette tarla "evlat yetiştirme yeri" anlamına gelmektedir. Kadınlara ilişkiye girilmede asıl amaç şehvî arzuları tatmin etmek değil çocuk sahibi olarak neslin devamını sağlamaktır. Ayrıca bu ayet, çocuk üreme yerinin dışında bir yerden kadına yaklaşmanın da yasak kılındığına delalet etmektedir. Yasaklanan bu tür ilişkiye ise küçük livata denilmektedir. Bu anlamda Mâtürîdî, Hz. Peygamber'in kadınlara arkadan yaklaşmayı yasakladığını⁶², hatta bu tür ilişkiyi küfür olarak nitelendirdiğini⁶³ ifade eder. Dolayısıyla ona göre "Tarlanızı istediğiniz şekilde kullanabilirsiniz" ilahî beyanını "Çocuk üreme yeri olmak şartıyla istediğiniz yönden" şeklinde anlamak gerekir. Bu yüzden bu konudaki ilahî emri, şehvî arzuların tatmin edilmesine değil neslin devamına yönelik olduğu şeklinde anlamak gerekir. Ayrıca ayette kadının izni olmadan erkeğin cinsel ilişkide ihmal davranması yasaklanmıştır. Kadın ise erkeğe bu izni vermekten menedilmemiştir.⁶⁴ Bu itibarla insan türünün yaratılışında bulunan şehvî arzular hakikatte neslin ve şahısların üreyip hayat sürmesine ve bu ihtiyacın karşılanmasına yöneliktir. Kadınlara arkadan yaklaşma ise söz konusu bu ihtiyacı karşılamadığından meşrû kılınmamıştır.⁶⁵ Bu açıdan erkeğin erkekle ya da erkeğin eşine arka taraftan ilişkiye girmesi vb. neslin devamını sağlama amacı taşımayan

⁵⁸ Vanlıoğlu, "Zina ve Zararları", 51.

⁵⁹ el-Bakara 2/222.

⁶⁰ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 2/47 (çev. 2/62); Önal, *Aile ve Toplumsal İlişkiler*, 20 .

⁶¹ Ayetin meali şöyledir: "Kadınlarınız sizin için bir tarladır. Tarlanıza nasıl dilersemeniz öyle varın. Kendiniz için önceden (uygun davranışlarla) hazırlık yapın. Allah'tan korkun, biliniz ki siz O'na kavuşacaksınız. (Yâ Muhammed!) müminleri müjdele."

⁶² İbn Mâce, "Nikâh", 29; Tirmizî, "Nikâh", 12.

⁶³ Dârimî, "Vudû", 114; İbn Mâce, "Vudû", 122.

⁶⁴ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 2/48-49 (çev. 2/63).

⁶⁵ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 2/49 (çev. 2/64).

her türlü ilişkiler gayr-i meşrû olup, haram kılınmıştır.⁶⁶

Diğer taraftan Mâtürîdî, evliliklerin süreklilik ve devamlılık esası üzerine kurulması,⁶⁷ neslin muhafazası ve devamı için yapılması gerektiği için⁶⁸ bu amaçları taşımayan mü'ta nikâhının (geçici ve süreli evlilik) da haram kılındığını ve bu yola başvuranların Allah'ın belirlemiş olduğu sınırları ihlal eden ve haddi aşan kimseler olacaklarını savunmaktadır. Bu görüşünü de Meâric 79/29-31. ayetleriyle⁶⁹ temellendirmektedir. Ona göre Yüce Allah, bu ayette eşinden ve câriyesinden öteye geçmek isteyenlerin yani mü'ta nikâhına başvuranların taşkın ve haddi aşan kimseler olduklarını haber vermektedir.⁷⁰ Yine el-Mu'minûn 23/5-6. ayetlerini de bu çerçevede yorumlayan Mâtürîdî, ayetin mü'ta nikâhının yasaklandığına delil teşkil ettiğini savunur. Çünkü ayette sadece câriyeler ve zevceler istisna edilmektedir. Mü'ta ise istisna edilmiş olan bu iki durumdan farklıdır. Sonra bu ikisi hakkında kınama olmayacağı, kınamanın bunların dışında kalan cinsel ilişkiler hakkında olacağı bildirilmektedir. Mü'ta nikâhı bunlardan farklı bir uygulamadır, bu yüzden haram kılınmıştır.⁷¹

Müt'a nikâhını caiz görenler, en-Nisâ 4/24. ayeti delil göstermektedirler. Onlar bu görüşlerini şöyle savunurlar: "Ayette Allah, kadınlardan istifade etmekten bahsetmesine rağmen nikâhı zikretmemiş, mü'tadan sonra da ücretten söz etmemiştir. Bilindiği üzere mehir nikâhta akit sebebiyle vacip olur; mehirle sorumlu tutulan önce kocadır, daha sonra koca, kadından yararlanır. Bu yüzden mehir daha ziyade Talâk 65/6. ayetinde işaret edildiği üzere mü'taya ve kiralamaya benzemektedir. Kadınlar süt emzirince Allah, bedelini onlara ödemeyi farz kılmıştır. Bu bakımdan kadınlardan istifade edilmesinin zikredilip mehrin değil de ücret ödenmesinin emredilmesi, mezkûr ayetin mü'ta hakkında indiğine delalet eder.⁷² Mâtürîdî'ye göre ileri sürülen bu görüşler ve deliller isabetli değildir. Çünkü bu ayet, mü'ta nikâhı hakkında değil evlilik için şart olan normal nikâh hakkında inmiştir. Bunun delili de ayetin başında "nikâhlayarak (iffetli yaşayarak)", "zina etmeyerek", "mallarınızla isteyerek" beyanlarıdır. Tüm bu hususlar yukarıda zikredilen ayetin nikâh ile ilgili olduğunu göstermektedir. Ayrıca "nikâhtan dolayı kadınlardan istifade ettiğiniz sürece bedellerini/ücretlerini verin" ibaresi de nikâh ile ilgilidir. Çünkü Allah, bazı ayetlerde⁷³ mehir için "ecir" tabirini kullanmıştır.⁷⁴ Mü'tanın caiz olduğunu iddia edenlerin, Allah mü'tadan sonra ücret ödenmesinden bahsetmiş, mehrin ise nikâhtan dolayı vacip olduğunu savunmaları da doğru değildir. Zira bu ifadede takdim-tehir söz konusudur. Sanki Allah Teâlâ "Kadınlardan istifade ettiğiniz zaman kendilerine ücretlerini ödeyin" demiştir.⁷⁵ Kaldı ki Mü'ta'nın -her ne kadar belli bir süre cevazına izin verilmiş olsa da- daha sonra haram kılındığına dair çeşitli rivayetler de bulunmaktadır. Örneğin Hz. Ali ve İbn Ömer'den nakledilen bir rivayet, mü'tanın haram kılındığına bir delil teşkil eder: "Hz. Peygamber, Hayber

⁶⁶ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 2/47 (çev. 2/62).

⁶⁷ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 2/107, 109 (çev. 2/127, 130).

⁶⁸ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 2/46-49 (çev. 2/61-64); 5/414 (çev. 5/441); 8/151 (çev. 8/173); 10/330 (çev. 10/383).

⁶⁹ Ayetin meali şöyledir: "İrzlerini koruyanlar -ancak eşlerine ve cariyelerine karşı müstesna; çünkü onlar kınanmaz; bundan öteye (geçmek) isteyenler ise, onlar taşkınların ta kendileridir."

⁷⁰ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 16/108 (çev. 16/118).

⁷¹ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 10/9 (çev. 10/18).

⁷² Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 3/145 (çev. 3/133).

⁷³ en-Nisâ 4/25; el-Ahzâb 33/50.

⁷⁴ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 3/145 (çev. 3/134).

⁷⁵ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 3/146 (çev. 3/134).

seferinde müt'ayı ve eşek etini yemeyi haram kılmıştır."⁷⁶ Yine başka bir rivayette Hz. peygamber, Mekke'nin fethinden sonra kadınlarla müt'a yapmayı yasaklamıştır.⁷⁷ Yine bununla ilgili olarak Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: "Ben müt'a konusunda sizlere müsaade etmişim, ancak, kimin yanında böyle bir kadın varsa onu bıraksın, ona ödediklerinizden de bir şey talep etmeyin, çünkü Allah Teâlâ müt'ayı kıyamete kadar yasaklayıp haram kılmıştır."⁷⁸ Hz. Aişe de müt'anın yasak kılındığını belirtmiştir. Bir rivayete göre de İbn Abbas, "Müt'a Allah'ın Muhammed ümmetine bir rahmetidir. Ancak Ömer, onu yasaklamasaydı, kötü kimseler haricinde zina fiilini işleyen hiçbir kimse olmazdı." diyerek müt'ayı önceleri caiz görmüş, daha sonra bu görüşünden vazgeçmiştir. Öte yandan Ömer, müt'ayı domuz eti gibi, sadece zor durumda kalanlara helal kılındığını belirterek müt'anın domuz eti konumunda olduğuna dikkat çekmiştir. Buna göre denilebilir ki; müt'a zarûrî durum ve şartların dışında haram kılınmışsa, zaruret durumlarında da haram kılınmış olur. Çünkü Yüce Allah, haram kıldığı şeyleri, kişinin ölme endişesi yaşaması durumunda helal kılmıştır. Oysaki cinsel ilişkinin terk edilmesinde ölüm endişesi bulunmamaktadır. Bu durum müt'anın haram olduğuna delalet etmektedir. Mâtürîdî'ye göre müt'anın haram olduğunu gösteren bir diğer delil de Allah'ın, "İffetlerini ve namuslarını korurlar; sadece hanımlarıyla ya da ellerinin altındaki cariyelerle yetinirler"⁷⁹ mealindeki beyandır. Burada kölelik ve nikâh mülkiyeti dışındaki cinsel ilişki haram kılınmıştır. Müt'ayı nikâh ve kölelik mülkiyetinde olmadığı için haram olanlar arasında değerlendirmek gerekir. Dolayısıyla tüm bu rivayetler müt'anın haram olduğuna delalet etmektedir.⁸⁰

Mâtürîdî'nin yukarıdaki açıklamaları dikkate alındığında insanların aile kurumunu sağlam temeller üzerine inşa etmeleri için meşrû ölçüler içinde evlenip aile kurmalarını ve cinsel ilişkilerini de bu amaç doğrultusunda düzenlemeleri gerekmektedir. Ayrıca evliliğin meşrû yolla (nikâh akdi) yapılmasının aile kurumunun korunması ve sürekliliği, insanlığın şeref, namus ve haysiyetinin korunması, nesillerin biyolojik ve ahlakî yönden sağlıklı bir biçimde devam etmesi bakımından hayatî derecede bir öneme sahip olduğu anlaşılmaktadır.

2. Aile Kurumunun Kurulması ve Korunması İçin Evliliğin Teşvik Edilmesi

Mâtürîdî, aile kurumunun meşrû yolla kurulmasının birey ve toplum için büyük önem taşıdığına, bu sebeple gençlerin ve bekârların çok geciktirilmeden evlendirilmeleri gerektiğini tavsiye eder. Bu çerçevede Mâtürîdî, Nûr 24/32-33. ayetlerini delil gösterir.⁸¹ Ona göre ayette zina ve fuhuş gibi gayr-ı meşrû ilişki bataklığına düşmemeleri için genç nesiller evlenmeye teşvik edilmekte, evlenmeyi arzu edip de buna güç yetiremeyenlere

⁷⁶ Buhârî, "Megâzî", 38; Müslim, "Nikâh", 29.

⁷⁷ Müslim, "Nikâh", 25.

⁷⁸ Müslim, "Nikâh", 21.

⁷⁹ el-Muminûn 23/5-6.

⁸⁰ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 3/146-148 (çev. 3/134-136).

⁸¹ Ayetin meali şöyledir: "Aranızdaki bekârları, kölelerinizden ve cariyelerinizden elverişli olanları evlendirin. Eğer bunlar fakir iseler, Allah kendi lütfu ile onları zenginleştirir. Allah, (lütfu) geniş olan ve (her şeyi) bilendir. Evlenme imkânını bulamayanlar ise, Allah, lütfu ile kendilerini varlıklı kılınca kadar iffetlerini korusunlar. Ellerinizin altında bulunanlardan (köleler ve câriyelerden) mükâtebe yapmak isteyenlerle, eğer kendilerinde bir hayır (kabiliyet ve güvenilirlik) görüyorsanız, hemen mükâtebe yapın. Allah'ın size vermiş olduğu malından siz de onlara verin. Dünya hayatının geçici menfaatlerini elde edeceksiniz diye, namuslu kalmak isteyen câriyelerinizi fuhuşa zorlamayın. Kim onları zor altında bırakırsa, bilinmelidir ki zorlanmalarından sonra Allah (onlar için) çok bağışlayıcı ve merhametlidir."

maddî ve manevî her türlü desteğin verilmesi emredilmektedir. Ayrıca insanların fakirlik korkusuyla evlenmekten sakınmaması gerektiği, çünkü evlendikleri zaman Allah'ın bu kimselerin rızıklarını genişleteceğini vadetmektedir.⁸² Dolayısıyla vakti geldiğinde evliliğin geciktirilmemesi, bu anlamda evlenmeye güç yetirebilenlerin bir an önce evlenip aile kurlmaları, bu konuda kendilerine yardım edilmesi ve destek verilmesi, evlenme imkânına sahip olamayanların ise zinadan sakınıp, iffetlerini korumaları gerekmektedir. Bu bakımdan ayette zikredilen bekâr kimselerin evlendirilmesi emri mü'minlerin evlenme konusunda karşılık olarak birbirilerine "destek vermeleri" ve "yardım etmeleri" şeklinde yorumlamak icap eder. Zira bir kişinin çocuğu, erkek evlat ya da kız evlat olsun, evlenme yaşına ulaştığı vakit akrabalarına, yakın çevresine, neseb âlimlerine, kendisi ile alakası olan kimselere danışıp, fikir alışverişi yapar. Onlardan bu konuda kendisine yardım etmelerini talep eder.⁸³ Diğer taraftan ayette "Aranızdan sâlih olanları" şeklinde zikredilen ifade de evli olmayan, iyi halli ve iffetli olan bütün müminleri kapsamaktadır. Yine ayette fakir ve yoksul olan, evlenmeye imkân bulamayan kimselerin evlenme konusunda acele etmemeleri, sabretmeleri, iffet ve namuslarını korumaları istenmekte, şayet bunları yaparlarsa Allah'ın kendilerine yardımcı olacağı ve onları bu ihtiyaçtan kurtaracağı vurgulanmaktadır.⁸⁴ Bunlara ilaveten İslam âlimleri, bekârların ve evli olmayanların evlenmek için imkân bulmaları durumunda biran önce evlenmeleri ve yuvalarını kurlmaları gerektiğine şu rivayeti naklederek dikkatimizi çekerler. Rivayete göre Hz. Peygamber, Hz. Ömer'e "Kızlarını ne yaptın?" diye sordu. "Onlar yanımdalar yâ Resûlallah!" diye cevap verdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber "Onlar ergenlik yaşına geldiler mi?" diye sordu. Hz. Ömer, "Evet!" diye cevap verince Hz. Peygamber "Sen onlardan birini dengi olan birinden alıyolar ve evlenmesini geciktirirsen mutlaka her gün sevabından bir kırat eksilir!" buyurdu. Ayrıca Hz. Peygamber'in şöyle dediği de nakledilmektedir: "Bir kişinin evladı evlilik çağına gelir ve onu nikâhlama imkânı da bulunur, buna rağmen o kişi evladını evlendirmez de çocuğu bir günah işlerse günah aralarında ortak olur."⁸⁵ Mâtürîdî'ye göre mezkûr ayetin sonunda yer alan "Allah, lütfu ve keremi ile kendilerini varlıklı kılincaya kadar namuslarını ve iffetlerini muhafaza etsinler."⁸⁶ ilahî beyanını, "evlenme imkânı olmayan Allah lütfundan onun ihtiyaçlarını karşılayacak mal, mülk ve zenginlik verinceye kadar kendisini zina yapmaktan alıyolar, iffetli ve namuslu kılan sebepleri arasın" ya da "nikâh imkânı bulamayan bekar kimseler iffetli ve namuslu olmak için çaba gösterip, gayret etsin göstersin" şeklinde anlamak gerekir.⁸⁷ Başka bir ayette de müminlerden "Onlar iffet ve namuslarını titizlikle korurlar."⁸⁸ şeklinde bahsedilerek iffetli olmanın önemine dikkat çekilmektedir.

İmam Mâtürîdî, ayetlerde zikredilen "iffetlerini korusunlar/velyesta'fif" beyanının, "evlenme imkânı olmayan kimse Yüce Allah lütfu ve kerimden onun ihtiyaçlarını karşılayacak mal, mülk ve zenginlik verinceye kadar kendisini zinadan alıyolar, iffetli ve namuslu kılan sebep ve vasıtaları arasın", ya da "nikâh (evlenme) imkânı bulamayan kimseler iffetli ve namuslu olmak için çaba gösterebilirler" şeklinde anlaşılabilirliğini belirtir. Daha sonra iffetli olabilmenin birkaç vasıtası olduğunu söyler. Ona göre

⁸² Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 4/63 (çev. 4/70).

⁸³ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 10/149 (çev. 10/175).

⁸⁴ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 10/152 (çev. 10/178).

⁸⁵ Müttaki el-Hindî, *Kenzul-ummâl*, thk. Mahmûd Ömer ed-Dimyâti (Beyrut: y.y., 1989), 17/597 (45337).

⁸⁶ Nûr 24/32-33.

⁸⁷ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 10/153-154 (çev. 10/179-180).

⁸⁸ el-Meâric 70/29.

bunlardan ilki meşrû yolla evlenmektir. Yani Allah'ın kulun iffetli olmasına vesile olarak yarattığı kadınlarla evlenme imkânıdır. Çünkü kişi evlenmek suretiyle, kendisini zina etmekten sakındırmış, iffetini ve namusunu muhafaza etmiş olur. Hz. Muhammed de “Ey gençler topluluğu! Sizden evlenmeye güç yetirenler acele edip, hemen evlensinler! Çünkü o, gözü daha iyi sakındırır ve iffeti daha iyi korur.”⁸⁹ buyurmak suretiyle evlenmenin bu fonksiyonunu vurgulamıştır. İffetli olmanın ikinci vasıtası ise eğer bir kimse evlenme imkânı bulamıyorsa ve buna gücü yetmiyorsa Yüce Allah kendisine mal, mülk verip onu zengin kılıncaya kadar evlenmek için gerekli olan sebepleri araştırıp zinadan sakınmaya ve uzak durmaya gayret etsin, bu konuda çaba göstersiz.⁹⁰ İmam Mâtürîdî'ye göre bu sebeplerden biri hiç şüphesiz oruç ibadetidir. Nitekim İslam dini mümin bir kişiye, bütün imkânları ile zinadan sakınmasını farz kılmış, zina etmemek için oruç tutmasını emretmiştir. Çünkü oruç, zinaya karşı bir kalkan vazifesi görür. Bu bakımdan kişi, oruç tutmak suretiyle karnını aç bırakıp, şehvî duygularını azaltarak zinadan kendisini koruyabilir. Hz. Peygamber de “Kim iffetli olmak isterse Allah onu iffetli kılar!”⁹¹; “Ey gençler topluluğu! Sizden kimin evlenmeye gücü yoksa o zaman oruç tutsun. Çünkü oruç onun için kalkan olur.”⁹²; “Evlenmeye gücü yetmeyen oruç tutsun, zira oruç, kişinin şehvetini azaltır.”⁹³ buyurarak zinadan sakınma ve iffetli olmada orucun önemine dikkatimizi çekmiştir.⁹⁴ İffetli olmanın üçüncü vasıtası da kişinin kalbine Allah korkusunu yerleştirmesi, bu suretle âhirette Allah'ın kendisine vereceği cezadan korkmasıdır. Dördüncüsü ise kadınlara bakmamak, onlarla yalnız kalmamak, günahkâr ve iffetsiz kimselerle düşüp kalkmamaktır.⁹⁵

Mâtürîdî'nin bununla ilgili yer verdiği bir başka konu da Yüce Allah'ın nikâh imkânından aciz kalınması durumunda, ihtiyaç ve zaruret halinde bedelini ödemek kaydıyla başkasının malından istifade etmeyi meşrû kıldığı halde, cinsellik alanında meşrû olmayanları mubah ve bunlardan istifade etmeyi caiz görmemesidir.⁹⁶ Ona göre bunun birtakım hikmetleri vardır. İlki, başkasının malından yararlanmak sadece zaruret halinde caiz olmasıdır. Cinsellikte ise zaruret hali söz konusu olamaz. Bu sebeple de mubah kılınmamıştır. İkincisi ise, kadınlardan cinsel yönden yaralanma şehvî arzuların giderilmesinden daha ziyade neslin çoğalması ve devamını sağlamak için mubah kılınmış olmasıdır. Üçüncüsü de zenginlik ve servet sahibi olma kadınlara karşı cinsel arzu ve isteği arttıran unsurlar arasında yer almasıdır. Kişi evlenme imkânı bulamayacak şekilde fakirse kendisinde cinsel arzuyu doğuracak imkânlar bulunmaz. O yüzden de helal kılınmamıştır.⁹⁷

Diğer taraftan Mâtürîdî'ye göre yukarıda zikredilen ayette Yüce Allah'ın “Yoksul ve fakir iseler Yüce Allah lütfu ve keremi ile o kimseleri ihtiyaçtan kurtarır... Allah, lütfu ve keremi ile kendilerini varlıklı kılıncaya kadar iffetlerini korusunlar...”⁹⁸ şeklindeki beyanı kişinin kendi çaba ve gayretleriyle zengin olamayacağına, aksine Yüce Allah'ın lütuf ve ikramıyla olabileceğine de işaret etmektedir. Zira ayette, zengin olma fiili Yüce Allah'ın

⁸⁹ Buhârî, “Savm”, 10; “Nikâh”, 2; Müslim, “Nikâh”, 1, 3.

⁹⁰ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 10/154 (çev. 10/180); 16/107 (çev. 16/117).

⁹¹ Buhârî, Rikâk 20; Müslim, “Zekât”, 124; Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, “Zekât” 28; Tirmizî, “Birr” 77).

⁹² Buhârî, “Savm”, 10; Nikâh, 2; Müslim, “Nikâh”, 1, 3.

⁹³ Tirmizî, “Nikâh”, 1.

⁹⁴ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 3/156 (çev. 3/144); 10/153-154 (çev. 10/179-180); 16/107 (çev. 16/117).

⁹⁵ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 16/107 (çev. 16/117).

⁹⁶ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 10/154 (çev. 10/181).

⁹⁷ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 10/155 (çev. 10/181).

⁹⁸ Nûr 24/32-33.

zâtına nispet edilmiştir. Bu durum gösteriyor ki insanların zenginliğe ulaşmasında Allah'ın bir müdahalesi ve yaratması söz konusudur. Bu yüzden insanların zengin olması ve bolluk içinde yaşamaları Allah'ın ihsanı, ikramı ve lütfunun bir sonucudur.⁹⁹ Bu yüzden evlenip yuva kurmayı düşünenler rızık endişesine kapılmamalı ya da geçim korkusu yaşamamalıdır. Zira mezkûr ayette Yüce Allah'ın rızık ve geçim konusunda insanlara yardım edeceği açıkça beyan edilmektedir. Hz. Muhammed de "Yüce Allah şu üç kimseyi zengin kılacağını vaad etmiştir: Allah için cihat eden kimse, iffetli ve namuslu olmayı arzu ederek evlilik yapan kimse, borcunu geri ödeyeceğine söz veren köle." buyurarak bu hususa dikkat çekmiştir. Hz. Ömer de bu konuyu şu şekilde açıklamıştır: "Yüce Allah, yoksulluk içinde olan kimseleri lütfu ve keremi ile ihtiyaçtan kurtaracağını buyuruyorken zengin olmayı evlilikte aramayan adam gibisini görmedim."¹⁰⁰

Mâtürîdî'nin ön gördüğü bu tedbirlerin yanı sıra, gayr-ı meşrû ilişkilerin hem dinî ve ahlakî açıdan çirkin bir eylem ve büyük bir insanlık suçu olduğu için haram kıldığı hem de tıbbî açıdan insan fıtratına aykırı olduğu, bu anlamda her yönüyle maddî ve manevî zararları insanlara anlatılmalıdır. Ayrıca iffetli ve namuslu kalabilmek ve gayr-ı meşrû ilişkilerden kurtulabilmek için bütün ilahî dinlerce meşrû evlilik için şart koşulan nikâhın önemi üzerinde durulmalıdır. Öte yandan gayr-ı meşrû ilişkileri cezalandırmak ve bu cezayı önceden bildirmek de, bu tür ilişkilerin önünü kesen en etkili caydırıcı tedbirlerden birini oluşturmaktadır. Önceden bu tür cezalardan haberi olanlar, bu tür ilişkilerden sakınmak zorunda kalmaktadırlar. Bunlara ilaveten bu tür yasak ilişkilerin önlemek ve engellemek için tesettüre de ayrı bir önem verilmelidir. Çünkü tesettürün de bu konuda payı çok büyüktür. Kadın ve erkeğin emredilen bir biçimde örtünmeleri, iki cins arasındaki ümitleri yavaşlatmakta ve açıklığın vereceği fırsatları ortadan kaldırmaktadır.¹⁰¹ Bunlara ilaveten günümüzde mutlu ve sağlıklı bir ailenin devam edebilmesi için başta anne-baba/karı-koca olmak üzere tüm aile üyeleri üzerine düşün görev ve sorumluluklarını yerine getirmeleri gerekmektedir. Bu konuda tüm aile bireyleri özellikle Aile Sosyal Hizmetleri ve Aile Danışma Merkezleri çatısı altında konunun uzmanları tarafından eğitilmeli ve bilinçlendirilmelidir. Bu noktada, medyaya da büyük sorumluluk ve görev düştüğünü ifade etmemiz gerekir. Çünkü kitle iletişim araçlarının insan tutum ve davranışları üzerindeki etkileri çok güçlüdür. Çağımızda oldukça rağbet gören birçok dizi ve filmlerde boşanma, yalnız yaşama, nikâhsız ilişkiler, aldatma ve ihanetler sırdan bir durum gibi gösterilmektedir. Bu durum ise aile yuvası için olumsuz sonuçlarıyla beliren riskli oluşumları sıradanlaştırmaktadır. Bu nedenle toplumun beğeni ve ilgisine sunulan film, dizi, reklam gibi yayınların, toplumun dinî, ahlakî ve milli değerlerine uygun düşmesine dikkat edilmelidir.¹⁰²

Yukarıdaki bu açıklamalardan da anlaşıldığı üzere Müslümanların aile kurumunun sağlam temeller üzerine inşa etmeleri, sağlıklı nesiller yetiştirmeleri ve erdemli bir toplum tesis etmeleri için meşrû ölçüler içinde evlenip aile kurmaları ve cinsel ilişkilerini de bu amaç doğrultusunda düzenlemeleri gerekmektedir.

⁹⁹ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 10/155-156 (çev. 10/181).

¹⁰⁰ Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an*, 10/153 (çev. 10/179).

¹⁰¹ Vanhoğlu, "Zina ve Zararları", 51-52.

¹⁰² Ünal Şentürk, "Aile Kurumuna Yönelik Güncel Riskler", *Aile ve Toplum* 4/14 (2008), 27.

Sonuç

Mâtürîdî, insanların dünya ve ahiret mutluluğu için toplumun temelini oluşturan aileyi gerekli görmektedir. Ayrıca insan neslinin çoğalması, neseplerin karışmaması ve devamının sağlanması, dinî ve ahlakî değerlerin gelecek nesillere aktarılması, bireylerin sosyalleşmesi ve psiko-sosyal yönden mutlu olmaları vb. işlev ve fonksiyonlarından dolayı da ailenin fert ve toplum için önemli olduğunu çeşitli vesilelerle vurgulamaktadır. Aile kurumunun bu misyonunu sağlıklı bir biçimde yerine getirebilmesi, aile kurmada hedeflenen amaç ve gayelere ulaşılabilmesi, ailenin korunması, sağlamlığı ve sağlıklı bir biçimde devamı için de birtakım tedbir ve önlemlerin alınması gerektiğine dikkat çekmektedir. Çünkü birey ve toplumun huzurlu ve mutlu olabilmeleri ancak aile kurumunun sağlam temeller üzerine kurulup sağlıklı bir şekilde devam etmesiyle mümkündür. Bu anlamda İmam Mâtürîdî birey ve topluma yönelik işlev ve fonksiyonundan dolayı aile kurumuna büyük değer atfetmekte, eserlerinin farklı yerlerinde İslam'ın Müslümanları nesillerini meşrû yollarla çoğaltmaya teşvik ettiğine dikkat çekmektedir. Bu çerçevede Kur'an'da aile yuvasına zarar verecek, soy ve nesillerin bozulmasına neden olacak iffetsizlik, fuhuş, zina, eşcinsellik, livâta, homoseksüellik vb. gayr-i meşrû ilişkinin yasakladığını, bu yönde sert ve katı müeyyideler ortaya konarak ailenin korunmasına büyük önem verildiğini belirtmektedir. Çünkü ailenin korunması ve sürekliliği aileyi temelden sarsan, onun dağılmasına ve nesillerin bozulmasına sebep olan gayr-ı meşrû ilişkilerin önlenmesi ve meşrû evliliğin teşvik edilmesi gibi aileyi koruyucu tedbirlerin alınmasına bağlıdır.

Mâtürîdî bunlara ilaveten aile kurumunun meşrû evlilik esası üzerine kurulmasının birey ve toplum için önem taşıdığını, bu sebeple genç ve bekârların fuhuş ve zina bataklığına düşmelerini için evlenmeye teşvik edilmesi, evlenmeyi arzu edip de buna güç yetiremeyenlerin desteklenmesi gerektiğini belirtir. Ayrıca fakirlerin evlenmeleri durumunda Yüce Allah'ın kendilerini zengin edeceğini, bu konuda endişeye kapılmamak gerektiğini önemle belirtmektedir. Bu bakımdan ona göre vakti geldiğinde evliliğin geciktirilmemesi, bu anlamda evlenmeye güç yetirebilenlerin bir an önce evlenip aile kurmaları, bu konuda kendilerine yardım edilmesi ve destek verilmesi, evlenme imkânına sahip olamayanların ise zinadan sakınıp, iffetlerini korumaları gerekmektedir.

Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	<i>Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.</i>
Benzerlik Taraması	Yapıldı – Turnitin
Etik Bildirim	turkiyeilahiyat@gmail.com
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	<i>It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.</i>
Plagiarism Checks	Yes - Turnitin
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	turkiyeilahiyat@gmail.com
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Kaynakça | References

- Aydın, Mehmet Akif. "Aile". *Türkiye Diyanet İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları, 1989, 2/196-200.
- Bakırcıoğlu, Rasim. *Ansiklopedik Eğitim ve Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2012.
- Bayır, Özge Özgür. "Aile: Temel Kavramlar, Aile Yapısı, İşlevleri ve Dönüşümü". *Aile ve Çocukla Sosyal Hizmet*. ed. Yusuf Genç-Hasan Hüseyin Taylan. 2-39. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları, 2018.
- Biçer, Ramazan. *Akıl ve İrade Kapısı İmam Mâtürîdi*. İstanbul: Erdem Yayınları, 2018.
- Budak, Selçuk. *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim Sanat Yayınları, 2003.
- Demir, Ömer-Mustafa Acar. *Sosyal Bilimler Sözlüğü*. İstanbul: Vadi Yayınları, 1996.
- Güler, Deniz -Nazmi Ulutak. "Aile Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Türk Toplum Yaşantısında Aile". *Kurgu Dergisi* 11 (1992), 51-76.
- Hindî, Müttaki. *Kenzul-ummâl*. thk. Mahmûd Ömer ed-Dimyâti. Beyrut: y.y., 1989.
- Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*. Hayreddin Karaman vd. Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları, 2012.
- Marshall, Gordon. *Sosyoloji Sözlüğü*. çev. Osman Akınhay-Derya Kömürcü. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 1999.
- Mâtürîdî, Ebû Mansûr. *Te'vîlâtü'l-Kur'an*. ed. Bekir Topaloğlu. İstanbul: Dâru'l-Mizan, 2005-2010.
- Mâtürîdî, Ebû Mansûr. *Te'vîlâtü'l-Kur'an Tercümesi*. ed. Yusuf Şevki Yavuz. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2015-2019.
- Mâtürîdî, Ebû Mansûr. *Kitâbü't-tevhîd*. thk. Bekir Topaloğlu vd. Ankara: TDV Yayınları, 2003.
- Mâtürîdî, Ebû Mansûr. *Kitâbü't-Tevhîd Tercümesi*. çev. Bekir Topaloğlu. Ankara: TDV Yayınları, 2002.
- Önal, Recep. "İmam Mâtürîdî'ye Göre İslam'da Aile'nin Yeri ve Önemi". *Turan* 13/52 (2021), 179-183.
- Önal, Recep. *Aile ve Toplumsal İlişkiler*. İstanbul: İlke Yayıncılık, 2021.
- Şentürk, Ünal. "Aile Kurumuna Yönelik Güncel Riskler", *Aile ve Toplum* 4/14 (2008), 7-31.
- Ülken, Hilmi Ziya. *Sosyoloji Sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1969.
- Vanlıoğlu, Ahmet. "Zina ve Zararları". *Diyanet İlmî Dergi* 28/4 (1992), 37-52.